

“เราควรศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้า

เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมให้ชัดเจน

ถึงจะไม่ศึกษามาก

อย่างน้อยที่สุดก็ควรศึกษาเรื่องเกี่ยวกับ

กิจในอริยสัจ และมหาสติปัฏฐาน”

จุดอ่อนของนักปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรมหรือการดำเนินมรรคปฏิบัติ เปรียบเหมือนการเดินทางไกลไปสู่ดินแดนที่นักสำรวจและนักเดินทางในอดีต (คือพระพุทธเจ้าและพระอริยสาวก) ทรงค้นพบและดำเนินล่วงหน้าไปก่อนแล้ว แต่เรายังไม่เคยไปยังดินแดนนั้นด้วยตนเอง ก่อนการเดินทางเราจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อม ด้วยการศึกษเส้นทางและเรียนรู้ถึงสิ่งที่จะเป็นอันตรายในระหว่างทาง ตามคำบอกเล่าของท่านผู้ประเสริฐเหล่านั้น รวมทั้งพัฒนาศักยภาพและป้องกันแก้ไขจุดอ่อนของตนเองให้เสียก่อน เพื่อการเดินทางจะได้สะดวก ราบรื่น ปลอดภัย และถึงที่หมายโดยเร็ว บทความเรื่องนี้จึงจะกล่าวถึงจุดอ่อนที่พบบ่อยในหมู่เพื่อนนักปฏิบัติ และการเตรียมความพร้อมก่อนลงมือปฏิบัติธรรม เพื่อการปฏิบัติธรรมจะได้ประสบผลสำเร็จสมตามความมุ่งหมายโดยเร็ว

จุดอ่อนที่พบบ่อยในหมู่นักปฏิบัติมีดังนี้คือ

๑. การไม่ศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ดี นักปฏิบัติส่วนมากไม่ค่อยใส่ใจศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้า พุดง่าย ๆ ก็คือไม่สนใจพระปริยัติธรรม พอนึกอยากปฏิบัติธรรมก็มักจะกระทำกันใน ๒ ลักษณะคือ

๑.๑ การลงมือปฏิบัติธรรมไปตามความรู้ความเข้าใจที่คิดเอาเอง แล้วเกิดพฤติกรรมสำคัญ ๒ กลุ่มคือ **กลุ่มแรก**ลงมือนั่งสมาธิเพื่อเพ่งจ้องบังคับจิตใจให้สงบ เพราะคิดว่าการปฏิบัติธรรมก็คือการนั่งสมาธิ **อีกกลุ่มหนึ่ง**คือพวกนักคิด ก็จะลงมือคิดพิจารณาธรรมะเอาเอง โดยอัตโนมัติ หรือหาหนังสือธรรมะมาอ่านแล้วก็คิด ๆ เอา เช่น คิดถึงความไม่มีตัวตนและความว่าง เป็นต้น ทั้งที่การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนานั้น จะหยุดอยู่ในขั้นของการคิดหรือการใช้จินตตามยปัญญาไม่ได้

๑.๒ การแสวงหาอาจารย์ ซึ่งก็พอจะแบ่งตามพฤติกรรมได้ ๒ กลุ่มคือ **กลุ่มแรก**เข้าไปปฏิบัติธรรมในสำนักใดสำนักหนึ่งที่คิดหรือได้ยินว่า “น่าจะดี” ทั้งที่ตนเองก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจพอที่จะแยกแยะได้ว่า คำสอนใดดีจริงเพราะสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือคำสอนใดเป็นสิ่งที่อาจารย์คิดขึ้นเองซึ่งอาจจะขัดกับคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ได้ การเลือกสำนักอาจารย์จึงกลายเป็นเรื่องสุม่เสี่ยงตามบุญตามกรรม คือหากกุศลวิบากให้ผลก็ได้พบอาจารย์ดี หากอกุศลวิบากให้ผลก็ได้พบอาจารย์ผิด ต้องเสียเวลาบ้าง เสียทรัพย์สินเงินทองบ้าง เสียสุขภาพและเสียสติบ้าง **อีกกลุ่มหนึ่ง**คือพวกที่เข้าสำนักนั้นออกสำนักนี้ไปเรื่อย ๆ เพราะแยกแยะไม่ออกว่า คำสอนของแต่ละสำนักแตกต่างกันอย่างไร จึงคิดว่าที่ไหน ๆ ก็ดีเหมือนกันทั้งนั้น ถ้าได้ฟัง

ธรรมหลายแห่ง เพื่อจะเกิดความรู้ความเข้าใจธรรมะขึ้นมาบ้าง คนกลุ่มนี้ยากที่จะปฏิบัติธรรมได้จริง เพราะวันหนึ่งหัดบริกรรมพุทโธ อีกวันหนึ่งหัดกำหนดลมหายใจ อีกวันหนึ่งหัดกำหนดพองยุบ อีกวันหนึ่งหัดกำหนดรูปนามในอริยาบถ ๔ เป็นต้น รวมความแล้วก็คือ แม้จะพบอาจารย์ที่ดีก็ไม่สามารถเข้าถึงแก่นธรรมได้เลยเพราะความจับจดในการศึกษาปฏิบัติธรรม

เพื่อป้องกันจุดอ่อนในเรื่องนี้ เราควรศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมให้ชัดเจน ถึงจะไม่ศึกษามาก อย่างน้อยที่สุดก็ควรศึกษาเรื่องเกี่ยวกับ **กิจในอริยสัจ** และ **มหาสติปัฏฐาน** แต่ก็ต้องระวังอย่าไปยึดถือตำราที่แต่งเติมกันขึ้นในชั้นหลังมากนักก็แล้วกัน เพราะอาจจะพาพินเพื่อเข้ารกเข้าพงมากยิ่งขึ้นก็เป็นได้

๒. การติดใจในกามคุณอารมณ์ พุดง่าย ๆ ก็คือการติดใจในความสุข สนุกสนานเพลิดเพลินต่าง ๆ ในทางโลก ได้แก่ความเพลิดเพลินพอใจในความสุขจากการได้เห็นรูปสวย ได้ยินเสียงเพราะ ได้ดมกลิ่นหอม ได้ลิ้มรสอร่อย และได้รับสัมผัสผัสทางกายที่ดี ทำให้ขาดความตั้งใจจริง หรือเกิดความท้อถอยที่จะปฏิบัติธรรม คล้ายกับคนที่อยากเดินทางไกลด้วย แต่ก็เสียตายความสุขสบายเมื่ออยู่บ้านด้วย กลัวว่าถ้าต้องเดินทางแล้วจะได้รับความลำบาก ดังนั้นพอออกเดินทางไปได้เพียงเล็กน้อยก็มักย่อท้อถอยหลังกลับ

ด้วยเหตุนี้เองครูบาอาจารย์บางท่าน จึงมีปณิธานที่จะอบรมสั่งสอนบรรพชิตผู้ประพฤติพรหมจรรย์เป็นพิเศษ เพราะเห็นว่าเป็นผู้ละความเพลิดเพลินในกามคุณอารมณ์ออกมาแล้ว แต่ในความเป็น

จริงท่านก็ไม่ได้รังเกียจฆราวาส เพราะฆราวาสก็สามารถปฏิบัติธรรมได้ (ที่ปฏิบัติจนถึงขั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์ก็มีหลายท่าน เช่นยสกุลบุตร พายิยทารุจิริยะ และพระเจ้าสุทโธทนะ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ฆราวาสผู้นั้นก็ต้องมีบารมี คือเคยฝึกฝนจิตใจจนไม่หลงไหลในกามคุณอารมณ์จนลืมนิยาม) อย่างไรก็ตามการจะให้ฆราวาสศึกษาปฏิบัติธรรมจนถึงความบริสุทธิ์หมดจดบริบูรณ์อย่างบรรพชิตนั้นยากเต็มที เพราะวิถีชีวิตไม่เอื้ออำนวยให้ใช้ความเพียรได้เต็มที่นัก ในขณะที่เพศบรรพชิตมีภาระรุกรงน้อยกว่า นี่คือเหตุผลความจำเป็นอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวพุทธควรรักษาสืบทอดการบรรพชาอุปสมบทเอาไว้ อย่าปล่อยให้สมณวงศ์ขาดสูญ เพราะจะเป็นความสูญเสียโอกาสในการปฏิบัติธรรมของผู้ต้องการความหลุดพ้น ซึ่งก็คือความสูญเสียที่ยิ่งใหญ่อย่างหนึ่งของมนุษยชาติทีเดียว

เพื่อป้องกันแก้ไขจุดอ่อนในเรื่องการติดใจในกามคุณอารมณ์ ผู้ปฏิบัติควรศึกษาหลักการเจริญสติให้ดีเสียก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ จะได้ไม่ประสบความยากลำบากมากนัก ถ้าเมื่อใดสามารถเจริญสติได้ถูกต้อง เมื่อนั้นผู้ปฏิบัติจะพบเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน คือทันทีที่มีสติ จิตจะเกิดโสมนัสเวทนาคือความสุขทางใจบ้าง เกิดอุเบกขาเวทนาคือความรู้สึกละมุนและมีความสงบมั่นคงทางใจบ้าง **ความสุขอันแสนประณีตนี้เอง จะทดแทนความสุขซึ่งกลายเป็นของหยาบๆ ในความรู้สึกไปทันที** จิตจะค่อยคลายออกจากความผูกพันในกามคุณอารมณ์ โดยไม่ต้องบังคับกดขี่ คล้ายกับเราสามารถทิ้งกระดูกไก่ที่มีอยู่เดิมไปได้โดยไม่เสียตาย เมื่อมีอาหารใหม่ที่สะอาดและอร่อยกว่ามาทดแทนอย่างเหลือเฟือ

ความจริงยังมีวิธีการปฏิบัติอย่างอื่นอีกที่จะแก้ปัญหาคิดติดใจในกามคุณอารมณ์ได้ เช่นการฝึกสมาธิ แต่ผู้เขียนไม่ได้แนะนำเรื่องนี้ เพราะการฝึกสมาธิเหมือนดาบสองคม ถึงมีคุณก็มีอันตรายหลายอย่าง เช่นถ้าฝึกพลาดก็อาจจะวิกลจริต หรือเกิดมิจฉาทิฏฐิ หรือไปติดสุขในสมาธิ เป็นต้น ต่างจากการฝึกเจริญสติ ซึ่งได้รับความสุขด้วย และเป็นต้นทางของการเจริญวิปัสสนาได้ด้วย อย่างไรก็ตามท่านใดสนใจจะฝึกสมาธิก็ขออนุโมทนาด้วย เพราะถ้ามีครูบาอาจารย์ที่ดีคอยดูแลให้ ก็สามารถก้าวหน้าในทางธรรมได้เช่นกัน

จุดอ่อนประการที่ ๓ คือการ**ชอบคลุกคลีกับหมู่คณะ** เช่นการชอบพูดคุย หรือห้วงคนนั้นห้วงคนนั้นจนลืมห้วงตนเอง แม้กระทั่งความห่วงใยในกิจกรรมของส่วนรวม เมื่อสนใจหรือห้วงคนอื่น/สิ่งอื่น ก็เป็นเหตุให้จิตใจฟุ้งซ่าน ไม่ตั้งมั่นและเด็ดเดี่ยวในการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติเฉพาะตัว คือต้องใช้เวลาในการตามรู้กายและตามรู้ใจของตนเองค่อนข้างสูง การคลุกคลีกับหมู่คณะนั้นมีความหมายกว้าง แม้กระทั่งการสนทนาธรรม (ทั้งต่อหน้า ทางโทรศัพท์ และทาง Internet) แบบไม่รู้จักกาลเทศะ ก็จัดเป็นการคลุกคลี เพราะจะทำให้จิตฟุ้งซ่าน และเกิดกิเลสหยาบๆ ได้ง่าย

เพื่อป้องกันจุดอ่อนในเรื่องนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนอยู่เสมอว่าไม่ควรคลุกคลีกับหมู่คณะ ไม่ติดตระกูล และให้สำรวมอินทรีย์ เป็นต้น

จุดอ่อนประการที่ ๔ ได้แก่**ความเกียจคร้านและการผัดวันประกันพรุ่ง** เพื่อนักปฏิบัติจำนวนมากอยากบรรลุมรรคผลนิพพานไวๆ แต่เกียจคร้านที่จะปฏิบัติธรรม หรือบางท่านห่วงงานทางโลก จะขอทำงานต่างๆ ให้เสร็จเสียก่อนจึงจะเริ่มลงมือปฏิบัติธรรม ทั้งที่ธรรมชาติของงานนั้นไม่มีวันเสร็จ ดังนั้นถ้าไม่ลงมือเจริญสติไปทำงานไป จะรอให้ทำงานเสร็จเสียก่อนก็มักจะไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมจนตลอดชีวิต แท้จริงแล้วในระหว่างการทำงานที่ไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก ถ้าเข้าใจเรื่องการปฏิบัติธรรมก็สามารถปฏิบัติธรรมไปพร้อมกับการทำงานได้เลย

อุปายในการแก้ความเกียจคร้านเฉื่อยชามีหลายอย่าง เช่นการหมั่นไปพบครูบาอาจารย์เป็นครั้งคราว การข่มใจด้วยการตั้งใจมั่นว่าสิ่งที่เกียจจะปฏิบัติ ขยันก็จะปฏิบัติ และการพิจารณามรณสติ เป็นต้น

จุดอ่อนประการที่ ๕ ได้แก่**ความไม่อดทนต่อคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์** นับตั้งแต่การไม่ทำในสิ่งที่ครูบาอาจารย์แนะนำให้ทำ ไม่เว้นในสิ่งที่ครูบาอาจารย์ให้เว้น หรือถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ เช่นสั่งให้ทำสมณะก็จะทำวิปัสสนา สั่งให้ทำวิปัสสนาก็จะทำสมณะ สั่งให้ตามรู้กายก็จะตามรู้จิต สั่งให้ตามรู้จิตก็จะตามรู้กาย หรือดีอรรัน ติโยย ติพาย หรือโกรธเคืองครูบาอาจารย์ที่สั่งสอน เป็นเหตุให้ครูบาอาจารย์ท้อใจและทอดธุระที่จะอบรมสั่งสอน นับว่าเสียประโยชน์ของตนโดยแท้ แต่ทั้งนี้จุดอ่อนในข้อนี้หมายถึงการไม่อดทนต่อคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ที่สอนถูกต้องตามพระธรรมวินัยเท่านั้น หากครูบาอาจารย์สอนไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ก็ควรพิจารณาตนเองว่าเหตุใดจึงได้ครูบาอาจารย์เช่นนั้น แล้วอย่าทำผิดเช่นนั้นอีก

อุปายแก้คือนั้นพวกเราควรคิดพิจารณาเอาเอง เพราะหากแก้ไขตนเองไม่ได้ และครูบาอาจารย์แก้ไขไม่ไหว ครูบาอาจารย์ก็จำเป็นต้องใช้มาตรการสุดท้าย ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสั่งท่านพระอานนทีให้นำไปใช้กับท่านพระฉนนะจอมดื้อ คือการลงพรหมทัณฑ์ ได้แก่การเลิกลบธรรมสั่งสอน

จุดอ่อนประการที่ ๖ ได้แก่**การละเลยศีลสิกขา** เรื่องนี้เพื่อนนักปฏิบัติบางท่านไม่เห็นความจำเป็นของการรักษาศีล มุ่งแต่จะทำความสมาธิหรือเจริญปัญญา ซึ่งนับว่าเป็นการข้ามขั้นตอนของการปฏิบัติ คล้ายกับการสร้างอาคารบนพื้นที่ไม่แข็งแรงและไร้การวางฐานรากที่ดี สมาธิที่ไร้ศีลนั้นเสื่อมง่าย ส่วนปัญญาที่ไร้ศีลก็มักจะเป็นปัญญาจอมปลอมที่เป็นเครื่องมือของกิเลสมากกว่าจะเป็นเครื่องชำระกิเลส ดังนั้นถ้าเราต้องการปฏิบัติธรรมเพื่อให้ถึงมรรคผลนิพพานกันจริงๆ ก็ไม่ควรละเลยการรักษาศีล อย่างต่ำก็ต้องมีศีล ๕ ประจำใจไว้ทุกวันๆ จึงจะนับได้ว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เหมาะแก่การจะสร้างคุณงามความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

จุดอ่อนประการที่ ๗ ได้แก่**การละเลยจิตสิกขา** คือไม่ใส่ใจจะศึกษาเรื่องการเตรียมจิตให้พร้อมสำหรับการเจริญวิปัสสนา จำแนกได้ ๒ ลักษณะคือ **กลุ่มแรก**สนใจการทำสมาธิแต่หลงไปทำมิจฉาสมาธิประเภทมุ่งทำจิตให้สงบแบบลึมเนื้อลึมตัวบ้าง มุ่งจะเอาฤทธิ์เดชหรืออภิญญาบ้าง หรือมุ่งจะเพียรรู้เพียรเห็นสิ่งที่เหนือธรรมดาต่างๆ บ้าง **อีกกลุ่มหนึ่ง**ไม่สนใจการเตรียมความพร้อมของจิตเลย คือไม่สนใจเรื่องสัมมาสมาธิ จู่ๆ ก็เอาจิตที่ไม่มีคุณภาพไปกำหนดรู้กาย กำหนดรู้ใจ ลักษณะเช่นนี้มักเกิดขึ้นกับนักปฏิบัติที่อ่านมาก รู้มาก หรือคิดมาก

จึงเห็นความสำคัญเฉพาะศีลสิกขาและ/หรือปัญญาสิกขาเท่านั้น แท้จริงก่อนการปฏิบัติธรรมในขั้นการเจริญสติเจริญปัญญา จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของจิตหรือมีจิตสิกขาสีัยก่อน จนกระทั่งจิตมีสัมมาสมาธิคือตั้งมั่น อ่อน ครอบแก่การงาน ปราศจากกิเลสและอุปกิเลสเหล่านั้นแหละ จึงควรใช้จิตชนิดนี้ไปเจริญสติเจริญปัญญา มิฉะนั้นแล้วจิตจะฟุ้งซ่านจับอารมณ์ปรมาัตถ์ได้ไม่ชัดเจนบ้าง ไปหลงเพ่งอารมณ์บัญญัติบ้าง ไปคิดถึงอารมณ์ปรมาัตถ์บ้าง ถูกกิเลสครอบงำจนลืมการปฏิบัติบ้าง และที่สำคัญก็คือ ถ้าขาดสัมมาสมาธิจะรู้ทุกข์ได้ไม่ชัดเจนถึงอกถึงใจ จึงไม่สามารถปล่อยวางความยึดถือรูปนามได้

จิตสิกขาไม่ได้หมายความว่าถึงการนั่งสมาธิหรือการทำฌานอย่างเดียว มีมากทีเดียวที่พวกเราทำสมาธิกันแล้วจิตไม่ตั้งมั่น แต่กลับถูกโมหะบ้าง ถูกราคะบ้างเข้าแทรก เรื่องจิตสิกขาเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นการทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับเนื้อกับตัว เกิดความรู้สึกตัวหรือรู้เนื้อรู้ตัว แล้วรู้กายรู้ใจได้ ดังจะได้กล่าวต่อไปในหนังสือเล่มนี้

จุดอ่อนประการที่ ๘ ได้แก่**ความอยากปฏิบัติธรรม** นักปฏิบัติธรรมเกือบทั้งหมดเจริญสติปัฏฐานด้วยจิตที่ถูกตัณหาหรือความอยากจะปฏิบัติเข้าแทรก จึงเกิดการดิ้นรนทางจิตต่างๆ นานา เช่นเกิดการตั้งท่าหรือจงใจปฏิบัติ เกิดการแสวงหาอารมณ์ เกิดการเพ่งอารมณ์หรือจงใจกำหนดอารมณ์ คือส่งจิตเข้าไปเพ่งอารมณ์ภายในบ้าง ตรึงความรู้สึกไว้ที่กายบ้าง และเกิดการแทรกแซงจิตและอารมณ์ หรือคิดพิจารณาอารมณ์และธรรมอื่นๆ ด้วยจิตที่ฟุ้งซ่านบ้าง ทำให้จิตพลาดจากการรู้สภาวะธรรมอย่างถูกต้อง

แท้จริงการเจริญสติปัฏฐานก็ไม่มีอะไรมากนักหรอก เพียงมีความรู้สึกตัว แล้วตามรู้กายหรือตามรู้ใจไปตามความเป็นจริงของกายหรือใจเท่านั้นเอง หากมีความรู้สึกตัวได้แล้ว ถึงไม่อยากจะรู้ ก็ต้องรู้กายหรือรู้ใจอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน

จุดอ่อนประการที่ ๙ ได้แก่**การคาดหวังผลของการปฏิบัติ** โดยมุ่งความสำเร็จของการปฏิบัติด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา ประเภทอยากรู้ อยากเห็น อยากเป็น อยากได้ในสิ่งที่ติ้งามต่างๆ ทำให้จิตไม่ตั้งมั่น และฟุ้งซ่านวุ่นวาย ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว หากนักปฏิบัติท่านใดตั้งเป้าหมายไว้เพียงการจะตามรู้กายตามรู้ใจ เพื่อรู้กายรู้ใจตามความเป็นจริง จะมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงกว่าผู้ที่ปฏิบัติด้วยความคาดหวังว่าจะได้ผลอย่างนั้นอย่างนี้ เมื่อนั้นเมื่อนี้ ซึ่งเมื่อไม่ได้ผลตามที่คาดหวังไว้ก็มักจะหมดกำลังใจที่จะปฏิบัติธรรมในเวลาอันรวดเร็ว

จุดอ่อนประการที่ ๑๐ ได้แก่**ความประมาท** คือการละทิ้งการเจริญสติ หรือทั้งความรู้สึกตัว และทอดทิ้งการตามรู้กายตามรู้ใจของตนเอง จะทอดทิ้งด้วยเหตุใดก็ตาม จักว่าเป็นความประมาทได้ทั้งสิ้น บุคคลผู้ไม่มีความรู้สึกตัวก็เหมือนคนตายหรือคนนอนหลับ มีชีวิตอยู่ ร้อยปีก็ไร้ความหมายเพราะมัวแต่อยู่ในโลกของความฝัน ไม่ได้อยู่ในโลกของความเป็นจริง ผู้ผู้มีชีวิตเพียงวันเดียวซึ่งเจริญสติอยู่ด้วยความไม่ประมาทไม่ได้

วิธีการทำให้ความรู้สึกตัวเกิดบ่อยๆ ก็คือการเจริญสติปัฏฐาน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในหนังสือเล่มนี้

เพื่อนนักปฏิบัติที่สามารถจัดจุดอ่อนในตนเองได้มากเท่าใด ก็มีความพร้อมในการเจริญมรรคมากขึ้นเท่านั้น เปรียบเหมือนคนที่เตรียมตัวอย่างดีในการเดินทางไกล นับตั้งแต่การศึกษาแผนที่คือ ศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้า หาผู้นำทางคือกัลยาณมิตรหรือครูบาอาจารย์ หาอุปกรณ์ที่จำเป็นคือศีลและสมาธิ เตรียมกายเตรียมใจให้พร้อมที่จะรับสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงด้วยความมีสติไม่ประมาท และมีใจเด็ดเดี่ยวไม่หวั่นไหวพะวงหลัง บุคคลเช่นนี้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการปฏิบัติธรรม คือสามารถพ้นทุกข์ ได้มากกว่าคนที่ลงมือปฏิบัติธรรมไปตามยถากรรม